

Sisäministeriölle

Suomen somalialaisten liiton kannanotto hallituksen esitykseen laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Suomen somalialaisten liitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi [ulkomaalaislain muutoksia](#) valmistellessa.

Erityistä huolta siinä aiheuttavat kaavailut kiristykset perheenyhdistämisprosessiin, millä olisi laajoja vaikutuksia edustamaamme väestönosaan. Koska perheenyhdistämisprosessin tiukentamisen seuraukset kohdistuvat näin laajassa mittakaavassa maahanmuuttajataustaiseen väestöön, on valitettavaa, ettei heitä ole otettu lausuntokierroksen kokoonpanoa mietittäessä huomioon.

Huomiomme kiinnitti valitettavasti myös retoriikka, jolla maahanmuuttajataustaista väestöä lakiesityksessä luonnehdittiin: lumeavioliittojen, maahantulovaatimusten kiertämisen, passiviseksi oletetun tulonhankinnan ja ”maahantuloahalukkuutta lisäävien vetovoimatekijöiden” käyttö luonnoksessa leimasi koko väestönosan ikävällä tavalla ja kuvasi heidät nimenomaan taloudellisena taakkana, sivuuttaen mm. koko viime vuosina kasvaneen maahanmuuton humanitaarisen aspektin.

Lausunto pääpiirteissään

Nyt valmisteilla oleva lakimuutos edellyttäisi perheenkokoajalta voimaantullessaan Suomen mittapuulla kohtuuttomaksi nousevaa toimeentuloedellytystä, joka tarkoittaisi, että esimerkiksi kansainvälisen suojelun kautta Suomeen tulleille ja pääosin pienipalkkaisille aloille työllistyneille maahanmuuttajille ei perheenyhdistäminen enää olisi käytännössä edes mahdollista.

Pelkästään puolison Suomeen saaminen vaatisi 1700 euron (eli bruttona liki 2500 euron) nettotuloja. Kaksilapsisen perheen kohdalla nettotulovaatimus olisi jo 2600 euroa, eli bruttona noin 4000 euroa. Suomen keskiansion huomioon ottaen vaatimus on kohtuuton ja asettaa pienempää keskipalkkaa ansaitsevat naiset (ja etenkin maahanmuuttajataustaiset naiset) erityisen haavoittuvaiseen asemaan.

Perheenyhdistämisen ehtoja entisestään kiristämään pyrkivä lakimuutos loukkaa erinäisten, Suomenkin allekirjoittamien ihmisoikeussopimusten turvaamaa oikeutta perhe-elämään.

Voimaantullessaan muutos asettaisi myös syntyperäiset Suomen kansalaiset eriarvoiseen asemaan, sillä suuri osa heistäkään ei tulojensa perusteella ylittäisi tulorajoihin eikä siten olisi oikeutettu heille tähän saakka taattuun perhe-elämän koskemattomuuteen.

Luonnos ei riittävästi huomioi sitä usein todettua tosiasiaa, että perhe on yksi kotoutumista vahvasti edistävä ja tukeva tekijä ja siten luonnoksen tavoitteet ovat myös ristiriidassa parasta aikaa valmisteilla olevan Valtion kotouttamisohjelman tavoitteiden kanssa.

Lainsäädäntö ja soveltamiskäytäntö

Jo ulkomaalaislain 6 §:ssä säädetään, että päätöksissä, jotka koskevat alle 18-vuotiaita lapsia, on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun. Tämä ei kuitenkaan nykyisellään toteutu esimerkiksi yksinsaapuneiden alaikäisten perheenyhdistämisen kohdalla. Heidän kohdallaan

perheenyhdistämisen prosessin tulisi suositusten mukaisesti kestää korkeintaan yhdeksän kuukautta, mutta tästäkään ei ole enää vuosiin pystytty pitämään kiinni.

Ulkomaalaislain mukaan alaikäisen perheenyhdistämisen päätöksen tulee saapua ennen perheenkokoajan täys-ikäistymistä. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että vain murto-osa lapsista onnistuu saamaan omaisensa luokseen.

Alaikäisten yksinsäapuneiden lasten asema on muutenkin haavoittuvainen ja he tarvitsevat perheensä läsnäoloa ja tuomaa turvaa enemmän kuin kukaan muu. Tämä auttaa osaltaan myös ehkäisemään heidän irrallisuudentunnettaan, mahdollista syrjäytymistä ja pahimmillaan jopa ajautumista ääriliikkeiden uhreiksi.

Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Nyt valmisteilla olevassa perheenyhdistämislakiesityksessä vedotaan EU-direktiiveihin, mutta direktiivien olemassaolo ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen ylläpitää voimassa direktiivejä suotuisampia säädöksiä. Mitään velvoitetta kiristää perheenyhdistämiskäytänteitä jonkun muun valtion esimerkin tasolle ei siis ole olemassa.

Oikeus perhe-elämään on Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8. artiklan määrittelemä oikeus. Perhe-elämän kunnioitus on myös EU:n perusoikeuskirjan yksilöimä oikeus. Lapsen oikeus perheeseensä on lisäksi kirjattu YK:n lasten oikeuksien yleissopimukseen. Myös nyt lausuntokierroksella oleva lakiesitys kertoo EU:n perheenyhdistämisdirektiivin tavoitteena olevan perhe-elämän suojelun. Tuota tavoitetta eivät kuitenkaan nyt suunnitellut kiristykset tue.

Nykytilan arviointi

Kasvaneen maahanmuuton seurauksena on odotettavissa, että myös perhesidehakemukset tulevat tulevina vuosina kasvamaan. Tulisi kuitenkin muistaa, että linjaa on kiristetty jo aikaisemminkin mm. perheenkokoajan hakemuksen vireillelaitto-oikeudesta luopumalla ja nykyiselläänkin yli puolet perhesidehakemuksista hylätään.

Luonnoksessa vedotaan myös lumeavioliittoihin sekä hyväksikäyttötilanteisiin, joille turvaamaton toimeentulo saattaisi ulkomaalaisen perheenjäsenen altistaa. Maahanmuuttoviraston olosuhdeselvitykset tarkastavat kuitenkin jo nykyisellään puolisoitten liiton legitimitietin varsin tarkasti ja esimerkiksi viraston viime vuoden tilastojen mukaan avioliiton perusteella tehdyistä oleskelulupahakemuksista hylättiin liki neljännes.

Luonnoksen väite turvaamattoman toimeentulon korrelaatiosta ulkomaalaisen perheenjäsenen mahdolliseen hyväksikäyttöön ei myöskään vaikuta kovin kestävältä.

Esityksen vaikutukset

Maahanmuuttajajärjestönä miessä herättää huolta toissijaisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneiden aseman huononeminen. He ovat saaneet suojelua lähtömaansa heikon tilanteen perusteella, mistä seuraa, että myös heidän omaistensa tilanne on käytännössä yhtä haavoittuvainen. Heidän rajaamisensa perheenyhdistämisen ulkopuolelle ei ole edellä mainitut perhe-elämän oikeutta korostavat ihmisoikeussopimukset huomioonottaen perusteltua.

Muita tästä mahdollisesti kumpuavia skenaarioita olisivat hallinto-oikeuden kuormittuminen toissijaisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneiden valittaessa päätöksestä perheenyhdistämisen kannalta suotuisamman kansainvälisen suojelun aseman saamiseksi. Osaltaan tämä todennäköisesti lisäisi myös perheenjäsenten halukkuutta käyttää laittomia ja hengenvaarallisia reittejä päästäkseen omaistensa luokse Suomeen käynnistämään oma turvapaikanhakuprosessinsa.

Luonnoksessa huomioidaan pakolaisstatuksen saaneiden ihmisten perheenjäsenten erityisasema, mutta jo edellä Suomen mittakaavassa kohtuuttomiksi nousevat tulorajat koskisivat myös heitä, mikäli perheenyhdistämistä ei haettaisi kolmen kuukauden kuluessa myönteisen oleskelulupapäätöksen saamisesta.

Koska nykyään perheenyhdistämisen voivat laittaa vireille vain perheenyhdistämisen kohteena olevat henkilöt lähtömaissaan, asettaa se huomattavia haasteita kolmen kuukauden määräajassa pysymiselle. Koska esimerkiksi Somaliassa ei ole Suomen suurlähetystä, on hakemus laitettava vireille jossain sen naapurimaista kuten Keniassa tai Etiopiassa. Näihin maihin päästäkseen (ja hakemuksen vireille laittaakseen) on joka ikisellä perheenjäsenellä/ hakijalla oltava paitsi voimassa oleva passi, myös rajan ylittämiseen ja maassa laillisen oleskelun oikeuttava viisumi.

Suurella osalla somalialaisista ei passia edes ole, joten jo pelkästään sen hakuprosessi voi asuinpaikkakunnasta riippuen kestää kuukausia. Näiden hankkiminen on lisäksi paitsi aikaa, myös huomattavia taloudellisia resursseja vaativa prosessi. Taloudellisia resursseja vaatii myös niin oleskelu hakumaassa, kuin sinne uudelleen matkustaminen perhesidehaastatteluja varten.

Luonnos kyllä huomioi, että turvapaikan, toissijaista tai tilapäistä suojelua Suomessa saaneiden henkilöiden elämäntilanteeseen ja -hallintaan saattaa liittyä henkilöiden taustasta ja kokemuksista johtuvia haasteita, on yksittäistapauksissa mahdollisuus poiketa toimeentulovaatimuksista. Esitys ei kuitenkaan tunnu tiedostavan sitä tosiasiaa, että Suomesta jo nykyisellään puuttuvat riittävät resurssit ja mekanismit tunnistaa ja ohjata riittävään hoitoon esimerkiksi kidutusta kokeneet, kuten esimerkiksi Kidututettujen kuntoutuskeskuksesta on jo vuosia kritisoitu.

Hankkeessa arvioidut vaihtoehdot ratkaisumallit (asumisaikavaatimus, kotoutumisedellytys, asuntoedellytys, sairaskorvausedellytys) eivät myöskään kestä lähempää tarkastelua tai luo kuvaa perhe-elämän suojan tärkeyttä korostaviin ihmisoikeussopimuksiin sitoutumisesta. Asumisaikavaatimus esimerkiksi lisäisi ihan varmasti perheenjäsenten pyrkimyksiä päästä maahan omin päin; laittomiin sekä hengenvaarallisiin reitteihin turvautuen ja tämän ratkaisumallin perimmäisenä tavoitteena vaikuttaisikin olevan toivomus perhesiteiden rikkoutumisesta ja maahanmuuton suuntautuminen Suomen sijaan jonnekin muualle.

Luonnos tunnustaa, että perheen läsnäolo on itse asiassa kotoutumista tosiasiallisesti edistävä tekijä ja sitä se onkin – merkittävämmässä määrin kuin luonnoksen laatijat kenties ymmärtävätkään. Epätietoisuus ja huoli muualla olevasta perheestä on kotoutujan henkisiä voimavaroja huomattavasti kuluttava ja stressiä kasvattava tekijä. Siltäkin osin nyt kaavailut kiristyksiset ovat ristiriidassa samaan aikaan valmisteilla olevan Valtion kotouttamisohjelman vuosille 2016-2019 tavoitteiden kanssa.

Asuntoedellytys sekin on kestämaton vaatimus ja loukkaa lisäksi yhdenvertaisuuden periaatetta: ei keneltäkään muultakaan perhettä perustavalta tai sitä laajentavalta edellytetä selvitystä asumisjärjestelyistä.

Helsingissä 19.02.2016

Arshe Said
puheenjohtaja
Suomen somalialaisten liitto ry